

Numerul 34. Oradea-mare 24 august (5 sept.) 1897. Anul XXXIII.

Ese duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe trei luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei.

Din valorile vieții.

Amintiri.

(Urmare.)

Instinctiv îmi închideam ochii, adese-ori, când dăd că doară mai clar voi vedea chipul ei, și-mi cuprindeam cu tărie pieptul, doar voi pute împedea cu mâinile nebuna și pătimașă svârcoire a inimii mele. Dar un glas sever, poruncitor, se auzi de-odată și numai atunci pricepurăm că trebuie să se sfârșească jocul. Am mers cu toții în casă și peste puțin timp Dora cu mamă-sa se gâtau să plece. Eu și prietenul meu Jules le însoțirăm până acasă și nu știu cum s'a nimerit așa, că eu cu Dora am ramas la urmă. Am început a-i istorisi o mulțime de minunății posibile, și ea ridea cu poftă. De câte-ori inse vre-un trecător ne ieșă în cale, totdeauna mi se părea că el a și pătruns în taina inimii mele, și atunci cuvintele mi se încurcau în nehotărire, o roșală aprinsă îmi inundă fața pe de-a întregul, și rușinat

DR. IOAN BOZOCEANU.

peste măsură, îmi plecam ochii, ca și când și eu aș fi înțeles ironia acestei iubiri nevinovate.

Ajunși la poarta lor, nu am mai putut să scap de Dora până ce nu am intrat și eu, ca să ved ce frumoasă li e grădina. O grădinuță cu flori mărginiă doue laturi ale casei și Dora-mi spunea că ea singură a ingrigit-o toată, îmi arată florile din straturi, îmi spunea când s'au veștejit ghiociei și când o să înflorească rozele din dosul ferestrii, și toate acestea le spunea cu atâta dragălașie, încât toate viețile mi le-aș fi jertfit, numai să o pot ascultă mereu.

Nu știu dacă careva dintre noi va fi presimțit atunci, că din aceasta întâlnire nevinovată se va naște în scurtă vreme un amor așa de ferbinte și așa de bogat și variat în cuturele lui. Atâta inse știu, că la despărțirea noastră, când Dora mi-a oferit o floare și m'a rugat să o păstrez pentru totdeauna, un cutremur lin am simțit în întreaga ființa mea și o credință sfântă într'un viitor frumos, mi-a limpedit

gândirea. Sosit acasă, zădarnică mi-a fost toată truda ca să mi-o scap din gând, căci numai figura ei cuminte mi se deslușia în pridvorul minții mele, și numai glasul ei limpede ca și al izvorului de munte îmi mai fărmecă auzul. M'am apucat instinctiv să scriu și pentru întâia oară în viața mea, gândirea mi-a scăpărat în vers, și am scris mult... mult, până ce am umplut o întreagă coală, apoi am mai cetit odată tot ce am scris și pe urmă am plâns... am plâns cu hohot. Eră prima poezie în viața mea și se referia la floarea ce mi-a dat-o Dora, din care inșe nu mi-a rămas în minte decât ultima strofă :

- Da, voiu păstră-o scumpa mea,
- Și voiu grigi-o bine ;
- Dar oare când ajunge-voiu
- Să te-'ngrigesc pe tine? ...

III

Ce plăcute sânt serile de vară !

Luna par că-i mai blândă și mai cu drag privește la mulțimea ce mișue pe strade și pe alee, — cerul e mai senin și cu mai multă putere de farmec își încăleacă gândirea, — stelele sânt mai pline ! Într'o sară de acele me preumblam și eu cu Dora și ne spuneam atât de multe „sub acel farmec liniștit de lună“. Dacă ne-ar fi aușit cineva cu câtă plăcere discutam noi despre tainele cele mai misterioase ale inimii, și cu câtă pricepere și cu cât entusiasm, ne avântam în discuțiunile noastre teoretice, atunci desigur ar fi creșut, că cel puțin prin alfabetul dragostii am trecut cu succes, dacă nu și prin a vieții școală. Și cu toate acestea, nu eră nimic ce ne-ar fi putut îndreptăți la asemenea discuții, decât cel mult farmecul acela sfânt al nepătrunsului, care ca printr'o putere magnetică, ne ridică în lumi necunoscute. Eram niște visatori simpli și nevinovați, și ne bucuram dacă picam de acord în ce privește noțiunea iubirii ideale, dar ne și îndestuliam cu atâta. Nu am căutat nici odată să intrăm în discuțiuni mai intime, și dacă une-ori ne-a mai secăt izvorul teoriilor idealistice, atunci treceam la lucruri indiferente și de multe ori la naivități amăgitoare.

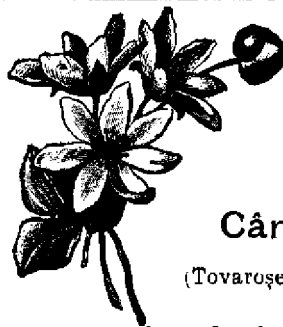
Și în asemenea belșug de îndestulare trecea sară după sară, și nu arare-ori se întâmplă ca ideile mele să le validez și înaintea părinților și surorilor ei, cari m'au îndrăgit cu toții. Ba une-ori începusem a le ceti și versuri de ale mele, firește numai dintre acelea, în cari dragostea nu-ș află loc. Singur Dorei i-am celit din când în când și poesii mai sentimentale, și din plăcerea, cu care le ascultă și le recetia apoi din nou, am conchis, că nici eu nu-i sânt indiferent și că poate și Dora me iubește! ...

Dar au trecut vremuri multe și cu vremea început-a să se tulbure și pacea și liniștea noastră.

Reutatea lumii, care încă de la începutul dragostii noastre, încercat-a să ne desbare, a ajuns în sfârșit să se pună stavilă între noi și să ne țină departe. Intrigi nenumărate, țesute și de prietini și prietene, ne-au silit de multe ori la reproșuri amare, și cum ne-a dăruit Dumnezeu amândurora mai mult o natură expansivă decât analitică, nu arare-ori aceste reproșuri ne desbărau pe multă vreme. Cu toate acestea nu au lipsit totdeauna momentele senine și de adevărată fericire, care ne erau cu atât mai scumpe, cu cât mai rar le puteam trăi !

(Finea va urmă.)

AUREL CIATO.

Cântec trist...

(Tovaroșei mele Anna P. Vulcan.)

*Cum de n'am putut găsi
Misteriu pentru-o liră ;
I vindeam și poezii
Și neprețuita-mi Liră ...*

*Astăzi n'au mâncat nimic
Nici nevasta, nici copiii ;
Eu, flămând, așa cum sânt,
Le cânt doina sărăcici ...*

*— „Ai întins-o reu de tot,
„Se va rupe coarda asta ;
„Mai slăbește-o eu socot ...“
Îmi șoptește-atunci nevasta.*

*Eu de sfatul ei n'ascult,
Cu tot reul ce me curmă ;
N'am mai fost așa de mult,
Poate-i cântul meu din urmă ...!*

*Dar din pat colca aud
Văier stins : „Mi-e foame, mamă !“
Eu pe frunte simt c'asud
Când cu ochii lui me chiamă.*

*— „Tată !“ și suspină greu.
Cellalt doar me încă-mi pare ;
— „Tată, tare-mi este reu ...“
Ah, cuvântu-i cum me doare !*

*Și privind-me mult blând,
Mai repetă trist : „mi-e reu !“
Și adoarme iar flămând,
Mă aibă Dumnezeu ...*

*Iar în leagăn cel mai mic
Ce de galeș și scumnu-i !
Dacă țipă, nu-i nimic,
Îl ia mă-sa să-i dea simu-i.*

*Dar când peptul ei e sec,
E grosav — s'aușii cum plânge ;
Iar pe noi fiori ne trec,
Bietul suflet ni se stinge.*

*De aceea draga mea,
De s'o rupe-a Lirei coardă —
Mă-e tot una — ori de-ar da
Domnul, focul să o ardă.*

*Cum de nu pot să o vënd
Vre-unui vechituri ce strânge !
N'aș mai seri aci flămând
Și nici voi de fel n'ași plânge.*

PETRU VULCAN.

Pescarul.

(Urmare și fine.)

Cu ceva mai reu, poate că nu; cu mai bun, sigur că da.

— Ba cu nimic. Eu sunt foarte mulțumit așa cum me găesc; fericirea, după mine, consistă în a fi mulțumit cu soarta ce-ți dă Ddeu.

— Cu ceva tot ai schimbă. Dacă ți s'ar pune la picioare o coroană și o avere, care să te scutească de grija de a-ți câștiga pâinea de toate zilele, sigur că nu ai dice ba.

— Ce om ciudat mi se pari, domnule.

Mi se părù, că pescarul nu mai are forța să protesteze.

— Veđi, că te-am prins, — ăisei eu.

— Ba de loc; nu aș schimbă și pace.

— Ești prea șiret. Îmi respunđi astfel, de oare ce-ți închipuești, că nu se va găsi nimeni, care să facă așa ceva. După dta, ar fi o nebunie. Vru să respundă, eu îi tăiai vorba.

— Vreau să vorbim serios. Eu sunt gata să-ți pui la picioare o avere de doue milioane de franci și o coroană de conte... Să nu cređi că glumesc; nu sunt în asemenea dispoziții... Te rog, respunde-mi, primești? Ți le dau pe amândouă cu plăcere, fără să-ți cer nimic în schimb și fără să-ți pui vre-o condițiune. Te las liber, să le întrebuințezi cum vei găsi cu cale. Sigur, că te vei folosi de ele mai bine ca mine. De te învoești, putem plecá îndată pentru ca să facem formele acestei cesiuni.

Pescarul se uită la mine din ce în ce mai nedumerit.

Eram sigur, că după ce se va convinge că vorbesc serios, va primí. Sigur, nu mai încapc îndoială, — repetam în mine, — va primí, apoi voi puté muri, — adăogai tot în mine.

Nedumerirea mea fu inse, la respunsul ce-mi dete, mai mare ca a lui.

— Nu! și iară nu! me înțelegi odată, dle, — dice el cu un ton energic.

La aste cuvinte se auđi o mărăială de căne. Me uitai și veđui culcat, alături de pescar, un căne mare. Se părea că și el protestează.

— Nu-ți fie teamă, Nero, — ăise pescarul cătră căne, — nu ne schimbăm noi așa lesne soarta. Aidem la lucru. Cănele se liniști, ca și cum ar fi înțeles.

Pescarul voi să se urce în barcă.

— După cum veđ, am a face cu un om foarte înțelept; te rog, nu me părăsi înainte de a-mi da câteva deslușiri, cari poate vor fi de mare folos pentru mine, — ăisei eu.

— Dacă prin ele-ți pot face vre-un bine, mai rămân; altfel nu.

— Te-aș rugá foarte mult să-mi spui motivele, cari te fac să refuzi propunerea mea.

— Ele sunt foarte simple. Ceea ce-mi propui, o faci sau pentru ca să-ți riđi de mine, lucru ce nu-ți dau voe, căci nu ți-am făcut nimic; sau, că dacă în adevăr pui la picioarele mele o coroană de conte și o avere atât de strălucită, e, că nu ai putut aflá în ele nici odată fericirea.

— Ai dreptate! În ele n'am putut găsi nici odată fericirea!... Sunt foarte nenorocit...

— Pentru ce?

— Pentru că nu sunt mulțumit.

— Trebuie să ai cause, cari te fac să fii nemulțumit.

Pentru a doua oară trebuia să aud acele-și cuvinte.

— Nu le cunosc nici eu, — fu respunsul meu.

— Atunci, dle conte, dă-mi voe, cu toată coroana dtale, să-ți spui că nu mi te pari să ai toate mințile. Or, că ai avut prea mult bine decând ești pe lume și acuma, după cum se dice, ți s'a urit cu binele.

— Cred că ai dreptate.

— Atunci îți trebuie numai puțină voință și leacul e gata.

— Cum așa?

— Foarte bine. Schimbă-ți felul de viață ce ai dus până acuma; mai ești din bumbacurile, în cari sigur că ai fost crescut și pe urmă om mai vorbi. Încă o întrebare, — adăogă el, — ești însurat?

— Nu.

— Pentru ce nu te însori?

— Pentru că nu găesc nici o femeie, care să fie după cum aș voi.

— Mi se pare că nici dta nu știi cum ai voi. Doar nu ai fi picat din cer, ca să nu-ți mai găsești soață pe pământ. Dacă cauți o ăină din basme, sigur că un o vei întelni.

Îl ascultam fără să știu ce să cred.

Un simplu pescar să-și permită să-mi vorbească astfel, mie, care nu suferiam așa lesne nici de la egalii mei asemenea cuvinte și încă ăise cu așa ton.

— Ei, dle, — ăise din nou pescarul, — astea sunt vorbe așa! Țici că ești nenorocit, ca să spui și dta ceva. Și te ferească Ddeu, să cunoști vre-odată adevărata nenorocire...

— Dta încă nu pari să o fi cunoscut.

— M'a ferit Madona, inse de veđut am veđut destui.

„Voește! voește numai!... și poți fi foarte fericit, — adăogă pescarul. „Poți fi foarte fericit“, — repetai în mine.

— Ia să ai nevastă, copii, căroră să le porți de grige, să veđi cum te lecuești.

— Dta ești însurat? — întrebai eu.

— Da. Am și un băeat și n'ar fi pentru mine nici o mulțumire mai mare, decât dacă aș puté să mor cu siguranța, că va păstrá moștenirea ce îi voi lăsá și pe care am moștenit-o și eu de la tata.

— Pot ști și eu că ce lucru e acela?

— Tăria să se mulțumească în totdeauna cu împregiurările ce-i va da Ddeu.

Simții o durere în mine. Dacă aș puté și eu găsi acea tărie, — gândii eu.

— Numai atât ai moștenit de la părinți?

— Mai de căpetenie da. Mi-au lăsát și barca ce veđi, un căne, din a cărei familie se trage Nero, și nimic mai mult.

— Unde a trăit tatăl dtale?

— Unde veđi, că trăesc și eu.

— Atunci te rog să me duci și pe mine la locul unde zac rămășițele aceluia părinte, care a știut atât de bine să-și crească copilul.

— Ei, dle, ceri un lucru foarte grou; acel loc nu-l știu nici eu.

— N'a murit aici?

— Ba da, dar mormântul în care a fost pus, e adânc și întins așa, că nici noi nu șcim locurile, în cari li zac oasele.

— E departe acel mormânt?

— Îi ai în fața dtale, — țise pescarul, — arătându-mi marea.

Me cuprinse o groază; cu toate astea de ce mergea pare că se făcea o lumină în mintea mea și par că începea să-mi fie mie rușine de slăbiciunea mea. După o tăcere de câteva minute, reluai:

— A fost dorința tatălui dtale să fie îngropat în valurile mării?

— Da! și noi am împlinit-o cu sfințenie.

— Ai moștenit și dorința asta de la părintele dtale?

— Fără indoială. Nicăiri nu aş pute dormi mai liniștit, decât în brațele acestor valuri, cari m'au legănat în viață, încă din frageda-mi copilărie.

— Nu te inspăimântă înse ideea, că cadavrul dtale va deveni mâncarea peșcilor?

— Nu, de loc. Cu mult mai grozavă mi-ar fi ideea, că într'o ți voi deveni prada viermilor. Peșcii m'au hrănit pe mine și pe ai mei o viață întreagă și vor hrăni încă cât va fi pământul, atâtea mari de oameni, bogați și săraci. Viermii, ce au făcut ei? . . . Dacă trebuie să pieri odată, pieri mai fără durere sub arma acelor ce au fost folositori la ceva, decât sub a celor mișei, cari fără să producă nimic, au trăit în totdeauna din munca și sudoarea altora! . . .

Vorbele pescarului me mișcărat atât de mult. Lacrimi binefăcătoare se porniră din ochii mei, erau primele ce vărsam.

Pescarul se uită lung la mine.

— Îți mulțumesc! — țisei eu întinându-i mâna. Cred că sunt tămăduit. Me numesc Vladimir de **. Nu me poți îndatoră cu nimic, decât considerându-me ca un fiu al dtale, care, fi sigur, nu va uită nici pe marginea mormântului, că fericirea lui ți-o datorează în mare parte dtale. Pot cunoaște numele binefăcătorului meu?

— Me numesc Pietro.

Se sculă ca să pornească.

Îl rugai să-mi dea voie să-l însoțesc. Ne urcarăm amândoi în barcă și pornirăm la pescuit.

De ani de zile nu mai simțisem o așa plăcere.

La întoarcere îl însoții acasă.

Nevasta lui ne eși înainte; îmi părû tot așa de înțeleaptă ca și el. Ea ne prepară repede mâncarea, compusă din peșcele adus. Măncarăm împreună și pot țice, că eu, acel copil resfătat, n'am mâncat în viața mai cu poftă, ca atunci.

Seara, când ne despărțirăm, după ce mai întei îi cerui voie să-l vizitez în toate zilele, pe cât voi sedé în acea localitate, eram cu totul tămăduit de boala urtului.

„Ați te poți convinge și tu, că sunt sănătos. Prima parte la însănătoșarea mea, ai contribuit-o tu, iubite Marius, îți mulțumesc dar din inimă.

— Mai îmi ești dator o deslușire, Vladimire, — țisei eu.

— Și anume?

— Ce idee ai acum despre înșurătoare?

— La întrebarea asta te las să-ți răspunđi singur, mai întei înse-ți voi spune, că sânt logodit de trei săptămâni și că fac o căsătorie de inimă.

— Garnisită sigur cu vre-un milion?

— Ba nici măcar cu o lescae. Logodnica mea se numește Astra, ca și fetița ta.

— Astra? Ah! Doamne, nu pot nici odată pronunța acest nume fără să nu-mi aduc aminte de Astra, șcii fetița acelui domn, care ședea, pe când eram în

gimnasiu, peste drum de casa ta părintească. Săraca! ce de miserii îi mai făceai; și eu, îți aduci aminte? mi se părea că o resplătesc de relele ce-i făceai tu, propunându-mi că de voi avé o fetiță, să-i dau numele Astra. Ce o fi devenit oare?

— Poate nu tocmai reu, — răspuse Vladimir, — e mireasa mea! . . .

— Mireasa ta? Unde v'ați întâlnit? spune pentru Dumnezeu?

— Tot unde am întâlnit și pe Pietro.

— Ce căută acolo?

— Mamă-sa fiind foarte suferindă, a însoțit-o la Neapole, unde a petrecut iarna. Pe timpul verii, doctorii au consiliat-o să părăsească orașul, înse să remăe la mare. Astfel ne întâlnirăm.

— Nunta când și unde? — întrebai eu.

— Peste o lună. Din cauza bolnavei nu ne putem întoarce în țară, pentru cununie. Un drum așa lung în toiu iernei ar omorî-o. Probabil că ne vom cunună în Neapole. Fără doar și poate vei veni la nuntă și-mi faci un deosebit serviciu, primind să-mi fi naș, alături de nevasta ta.

— Foarte bucuros.

Cununia se celebră la timpul fixat. Noi servirăm de nași. Pescarul cu familia asistară asemenea.

Pe locul tămăduirii, Vladimir își clădi o casuță foarte modestă, unde petrece în fiecare vară câteva săptămâni.

Are deja patru copii; uritul i-a perit acum cu totul.

În fiecare an ne ducem și noi câte doué trei săptămâni la dênșii.

V

Acum o lună asistaram cu toții la ultiua scenă din viața pescarului nostru.

Murise cu o ți înainte de sosirea noastră . . .

Barca lui îl conduse în mijlocul mării . . . Cănelé lui, Nero, îl prăvăli în mare . . . în urmă, se făch și el nevêđut în valuri . . .

Astfel se isprăvi acel om plin de filosofie . . . Vladimir îl plânse, cum nu plânse încă în urma nici unui cadavru . . .

A. SANDA.

M a x i m e.

Reul ce facem, nu ne atrage atâta ură și persecuție, ca bunele calități.

*

Orgoliul e în toți oamenii și nu e diferență, decât în mijloacele și felul de a-l da pe față.

*

Cineva nu e nici odată, nici atât de fericit, nici atât de nenorocit, după cum își inchipueșce.

*

Când noi ênșine nu ne putem păstră secretele, cum pretendem altuia de a ni-le păstră? . . .

*

Refusul unei laude, e plăcerea de a fi lăudat de doué ori.

*

Dacă s'ar judecă amorul după majoritatea faptelor sale, ar seménă mai mult urei, decât amicitiei.

OGLINDA TRĂDĂTOARE.

A d i o.

*Te-am strîns de mînă și-ai pornit
Ou-un zîmbet dulce lîn,
Și 'n trecăt, poate, mi-ai grăit :
„În veci nu ne 'ntîlnim“.*

*O cale-i viața ta și-a mea
Și lungă și 'naintea,
Dar ne vom rătăci pe ea,
Și nu mi-i ține 'n mîinte.*

*În lumea asta ca 'ntr'un crîng
Aceleași tainici glasuri
Te vor pîtrunde rînd pe rînd
În a înbirii ceasuri.*

*Dar pe cînd tu în lungi pririri
Le-i urmări visând,
Eu me voi pierde 'n amintiri
De lumii ce nu mai sînt.*

*Cîci de ființa ta fatal
Un sfînt amor me leagă,
Pe care 'n veci al lumii val
Nu poate să mi-l șteargă...*

*Astfel, cînd seara poleit
De-a lunii raze reci
Îți va sosi al teu iubit
La sînu-i să te pleci,*

*Tu măsurînd al crenăi drum
Pustiu, lăsat de mult,
Să te gîndești ce-ți spun acum,
Că 'n veci n'o să te uit.*

*Și cînd zefirul peregrin,
În jocu-i de 'nrîrtire,
Se va ascunde 'n al teu sîn,
Ca dorul să-ți resfire,*

*Tu să privești la lună sus,
La stele cum lucesc,
Și ele-or ști ce-acum ți-am spus,
Vor ști cât te iubesc.*

*Iar dacă 'n sfera nopții 'n vis
Cu gîndul rătăcit,
Vei repetă ce eu ți-am țin,
Cînd trist ne-am despărțit,*

*Să te gîndești, că dorul meu
Vibrînd asupra ta,
Și legînîndu-te mereu
Ți-a țin: nu me uită...*

VASILE MEȘTER.

Căsătoria la chinezi.

„Revue des deux Mondes“ publică despre femeea chineză un articol foarte interesant, din care extragem partea privitoare la căsătorie.

*

În viața femeii chineze căsătoria este un eveniment de mare importanță. Totuș acest act se sevăreșce fără nici o intervenție a persoanelor celor mai interesate în cauză, și numai prin voința celor doi părinți de familie. Fetetele se mărită la vîrsta de 13—15 ani.

Căsătoria e precedată de logodnă, care se face și în scris — ambii părinți se iscălesc pe o hîrtie roșie — și verbal. Legea pedepsește cu lovituri de vergi pe cine calcă promisiunea. Une ori logodnica, după moartea promisului, se socotește văduvă și rămîne credincioasă memoriei lui — dar aceasta foarte rar, de și legea și morala glorifică asemenea acte de virtute și guvernul le respălătește cu medalii și laude oficiale.

Logodna se face foarte de timpuriu, la vîrsta de 6—7 ani; adesea chiar părinții își logodesc copiii îndată după naștere. Până la nuntă promisiuni nu se cunosc. Nici părinții logodnicului nu cunosc promisa fiului lor. La chinezii creștini, unde cununia la biserică precede ceremonia lor tradițională, tinerii, înaintea altarului, își întore spatele ca să nu se vadă.

O condiție esențială pentru contractarea unei căsătorii este, să nu existe nici un fel de inrudire între cele doue familii, ba nici să nu poarte acelaș nume. În toată China fiind numai 454 nume de familii, condiția aceasta este foarte oneroasă. Apoi mai joacă un rol însemnat observațiile astrologice. Soarta fiicăruia e legată de 8 consteleții; dacă oroscopul tinerului nu se împacă cu al tinerei, căsătoria nu e posibilă. Tot astrologiceșce se aleg „dșoarele de onoare“, se hotărîșce ziua și ora ceremoniei, etc.

Timp de doue-trei luni se aduc jertfe, se fac ospețe, se trimit daruri miresei. În ziua nunții, mirele sosește la casa promisei sale cu o literă acoperită. Părinții fetei i-o dau în primire, voalată cu un vîl roșu. El o așează în literă și apoi se întoarce acasă la el, unde o întimpină la ușă. Pe mireasă o conduc „dșoarele de onoare“ făcînd șgomot mare și bătînd din palme ca să alunge duhurile rele.

În casa mirelui, tinerilor li se dă câte un pahar de vin, pe care-l beau pe jumătate, apoi schimbă paharele și beau restul. Și atîta e tot. Căsătoria e încheiată și fata a luat rangul de femeie măritată. O duc într'o cameră separată, iau după dînsa vîlul roșu și îi schimbă coafura, din virginală în maritală. Apoi ea se întoarce în salon și se presintă bărbatului, socriilor și rudelor. Bărbatul o vede acum prima oară.

Apoi vine o erudă încercare pentru biata femeie. Toți invitații și nepoștii, vecinii, trecătorii și chiar săracii (dacă nu-i împacă cu daruri) se apropie de dînsa, o privesc, o cercetează cu de amăruntul și fac despre dînsa un fel de recensie publică, în auzul tuturor, cu expresiuni cari de cari mai picante și mai necuviincioase. Sărmana femeie trebuie să stea neclintită, nici să plîngă, nici să ridă, nici să vorbească, căci dacă nu-ș ține rolul, își bat joc de dînsa și îi fac șotii.

Cu toate acestea și în China, spiritul de protestare al individului contra tiraniei ceremoniilor absurde

a început să se manifeste. Unele fete se împotrivesc acestor căsătorii silite și preferă să moară, decât să trăiască cu un bărbat ales de părinți și pe care ea nici măcar nu l-a văzut. Unele rămân nemăritate la părinți, altele intră în monastirile budiste de călugărițe.

Mai mult decât atâta. În China de sud există o asociație secretă „Irusul de aur“, ale cărei membre — tot fete tinere, s'au legat prin jurământ să nu se mărite decât din draposte.

Aceste copile și-au băgat în cap ideea ciudată că fericirea căsătoriei nu atârnă numai de împregiurările astrologice și de înțelegerea părinților, ci și de simpatia dintre soți. Probabil că spiritul acesta revoluționar a intrat în China sudică odată cu avant-garda civilizației europene.

Dar acestea sunt excepții rare. De regulă fetele se supun voinței părinților și obiceiurilor țării cu aceeași docilitate cu care îndură cruda operație a diformării piciorului. O fată cu picioare normale este un scandal public în China și degetele sucite spre talpă sunt o condiție sine qua non a virtuții feminine.

Această revoltă a femeilor în contra vechilor obiceiuri e de mare însemnătate, căci dacă femeia, roaba prejudecăților, începe să se emancipeze, cu atât mai vârtos ideile moderne și europene își vor face loc printre bărbați.

Pe drum de nori.

*Pe drum de nori se duc cocorii,
Plutind sub bolțile albastre,
In plinsul lor e-aceeaș jale
Ca jalea inimelor noastre.*

*Se duc cu-aripele întinse
Spre fărâmi sudice cu soare,
Și 'n zborul lor se mișcă leneș
În lungi triumphiuri călătoare.*

*Străbat pustiuri fără margini.
Vărsând o notă de durere
Când moare vre un biet tovarăș
Lipsit de or-ce mângâiere.*

*Și se tot duc, se duc departe,
Dispar în zările albastre,
Visând la țări cu flori de lotos,
Dorindu un cer cu alte astre.*

N. TULLIU.

O fetiță bucureșceancă, ca de vre-o șeșase ani, se jucă, în provincie, cu prietene de vârsta ei.

După ce alergase și sărise de ajuns, iată că ele se hotărăsc să se joace de-a nunta.

— Oh ! făcu' cu dispreț bucureșceanca, jocul ăsta e vechiu ; noi în București nu ne jucăm decât de-a divorțul.

- Văd că arăți foarte bine!
- Da, grație băilor.
- Și cât ai stat la băi?
- Eu nici n'am fost la băi, — ci nevasta.

Henrik Ibsen.

— Studiu critic. —

(Urmare.)

Julian : De ce ai ajutat?

Glasul : Pentru că am vrut.

Julian : De ce ai vrut?

Glasul : Pentru că a trebuit să vreau.

Julian : Cîne te-a ales?

Glasul : Măestrul.

Julian : Fost-a măestru înainteașciutor, când te-a ales?

Glasul : Vești, asta e enigma. (Pausă scurtă.)

Maximus : Taci?

Julian : Nu mai e aici.

Maximus (se ridică) : L-ai cunoscut?

Julian : Da.

Maximus : Cum s'a numit în viață?

Julian : Judas Ischariot.

Maximus (cu gest speriat) : Prăpastia naște flori ; noaptea se tradează ănsaș!

Dar al treilea duh nu mai apare, însădar îl conjură Maximus — pentru că fondatorul împărăției a treia trăește încă, fiind că el e Julian.

Am citat aici pasajul acesta întreg, parte pentru de a arată în ce constă principiul filosofic al piesei întregi, parte pentru că el nu e înțeles de mulți, între cari se poate enumera chiar și eminentul critic danez : G. Brandes. El crede anume că, a treia împărăție va constă din o contopire a religiunii păgâne politeiste cu cea creștină și că Ibsen ne profeteșce în „Împărat și Galileu“ venirea ei. Citalul de mai sus arată evident că a treia împărăție e basată pe „mărul cunoșcinței“ și pe „trunchiul crucii“, adică nimic alta decât biblia, cu vechiul și cu noul ei testament, cu contopirea religiunii iudaice și a celei creștine. Aceasta a voit să o spună Ibsen și de aceea a ales pe Cain și Juda. Ceea ce Brandes crede, o predică Ludolf Wienbarg pe la începutul acestui veac în sistemul său filosofic al unui „nou grecism european“, basat pe contopirea spiritului cu al sensibilității, un sistem, în care „senzualismul să apară mai spiritualizat ca la Greci, iar spiritul mai sensibilizat ca la creștini“. Totodată „a treia împărăție“ nu se profeteșce în „Împărat și Galileu“ precum crede Brandes, ci Julian Apostata o întemeiază prin persecuțiile sale, întărind pe creștini în religiunea lor, chiar când primejdia desbinărilor eră mai mare. El e un fel de Skule, un fiu mașter al lui Dumneșeu, căci precum Skule a fost ultimul care s'a luptat pentru drepturile aristocrației în Norvegia contra lui Haakon, cel cu „ideea“ cea nouă, așa luptă și Julian ca cel din urmă conducător al păgânismului împotriva „ideei“ creștine — și cade în luptă. El nu e altceva decât un instrument în mâna sorții și Ibsen predică aici un determinism puternic. La cadavrul său Maximus țice :

„L-am iubit și l-am sedus. — Nu, nu eu. Sedus ca Cain, sedus ca Juda. — Dumneșeu vostru, e un Dumneșeu risipitor, Galileule ! Îi trebuie multe suflete. Nici de astă-dată n'ai fost tu cel adevărat — tu jertfa a necesității ? Ce valoare are viața ? Totul e joc și jucărie. A vré înseamnă a trebui să vrei. O, iubitul meu, — toate semnele m'au înșelat, toate auspiciile au vorbit cu două limbi, și astfel am creșut că voi adă în tine pe împăcătorul celor două împărății. A treia împărăție va veni ! Spiritul omenesc își va cere

moștenirea — și jertfe de pocăință și se vor aduce și pe celor doi oaspeți ai tei în Simposion*.

Mistice ca întreaga ființă a misticului Maximus sunt și aceste vorbe. Sedusu-i-a tot el și pe Cain și pe Juda? Atâta e sigur, că el l-a iubit pe Julian, că a *trebuat* să-l seducă, căci în el a văzut pe Mesia pro-rocit Jidanilor. Cu două limbi, precum i-au fost auspiciile sunt și aste vorbe din urmă ale lui și de sigur ele se pot explica în două chipuri. Care e părerea noastră, am arătat mai sus.

III

Despre Ibsen se vorbea puțin în patrie. Prin *Brand* convertise pentru o clipă aproape pe toți potrivnicii sei, dar în curând îi pierdă iarăș. Admiratorii sei nu erau puțini, dar cu mult prea slabi, decât să poată conduce opiniunea publică. În străinătate nu cunoștea nimeni piesele lui.

1869, două comedii pline de satiră socială, a căror analiză am lăsat-o anume pentru capitolele următoare, fiind ele, după a mea părere, cele două piese, cu cari Ibsen începe seria dramelor sale mature.

Cum fusese primită „Comedia iubirii“, am amintit deja. Toți se ridicară împotriva cutezatului ei autor, cercând să-l nimicească prin fel de fel de injurii. Cu totul alta a fost primirea piesei sale: „Liga tinerimei“. Cei ce deja de la *Brand* incoace erau dedați să privească în Ibsen un fel de apostol al adevărului, crezură a afla și în astă comedie o sbiciuire a ecrescențelor societății „moderne“ și o preslăvire a bătrânilor conservatori și astfel piesa aceasta fu primită cu ropote de aplause. Dar oamenii s'au înșelat, și în curând avură ocasiunea să se convingă despre greșala părerilor lor.

În anul 1877 apărură piesa „Stâlpii societății“

Porturi populare din Dalmația.

Acuma inse de-odată Ibsen, care dibuise până aci aproape pe toate terenele artei dramatice, află calea care avea să-l ducă la nemurire, și cu siguranță de învingător pășește pe ea. Ceea ce începând de la „Catilina“ și până la „Împărat și Galileu“ ne apare ca scântei cari vestesc un mare foc, ibucnește în flăcări puternice și de-odată renumele lui Ibsen începe să străbată cu o iuțală aproape fără de seamăn în istoria literaturii mai nouă prin Europa întreagă; piesele lui devin obiectul de predilecție a criticilor, numele lui ajunge centrul în giurul căruia se înverșește conversația în saloanele înalte și în cercurile pricepătorilor.

Două din aste piese, cari formează ciclul *dramelor sale mature* au fost create încă prin anii 60:

1. „Comedia iubirii“ (Kjaerlighedens Komædie) din 1862 și 2. „Liga tinerimei“¹ (De Unges Forbund) din

¹ Tradusă românește de I. Hussar în nrul 12 al „Bibliotecei de popularizare“.

(Samfundets Støtter), în care vin la rând acești bătrâni conservatori sub biciul satirei poetului.

O adevărată revoluțiune produse drama sa următoare din anul 1879: „Nora“¹ (Et Dukkehjem.) Critica se desbină în două tabere cu totul opuse și pe când unii îl huliau, ceilalți îl ridicau în slava cerului. Un prietin danez al meu me asigură, că după prima reprezentație teatrală a „Norei“ în Copenhaga, câteva zile orașul întreg eră în fierbere și ori unde mergeai.

¹ Piesa s'a tradus românește sub acest titlu de dl. Marian în „Vatra“ II. Titlul norvegian al piesei e: „O casă de păpuși“ sau pe scurt „O păpușarie“, care titlu cuprinzând în sine și esența piesii, ar fi trebuit redat întocmai și românește. Dl. Marian a tradus inse piesa după traducerea germană a lui W. Lange, care a numit-o „Nora oder ein Puppenheim“. Fiind cuvântul „Puppenheim“ greu de redat în românește, traducătorul s'a mulțumit să pună numele eroinei în fruntea cărții. Acest titlu odată introdus în literatura noastră, trebuie de nevoe să-l adoptăm și noi.

n'auđia vorbindu-se decăt despre astă piesă. Ea fu tradusă îndată în englezeșce, franțuzeșce și nemțeșce și prin ea străbătū numele autorului în toate țările.

Când peste doi ani (1881) apărū drama sa: „Strigoii“ (Gengangere,) spiritele întăritate deja prin piesele precedente izbucniră din nou și chiar și cei mai mulți dintre prieteni îl părăsiră. E curios, că în vreme ce astădi cele mai hulite piese ale sale formează punctele strălucitoare ale teatrelor scandinave și edițiile librăriei Gyldendalske din Copenhaga se înmulțesc pe an ce merge, piesa aceasta singură a ramas în prima ediție și e ștearsă aproape cu totul din repertoarele teatrelor.

Amărit de nesuccesul ei, Ibsen scrie deja în anul următor (1882) drama sa „Dușmanul poporului“ (En folkefiende,) în care de pe scândurile scenei pășeșce în potriua hulitoarei mulțimi. Astfel trebuie să fim mulțămitori criticii nedrepte a „Strigoilor“, căci ea ne-a dat un „Dușman al poporului“.

În 1884 apare „Rața sēlbatică“, (Vildanden,) cea ma pesimistă din dramele lui Ibsen și una dintre cele mai grandioase opuri ale sale.

La 1886 apare Rosmersholm² (Rosmersholm,) peste doi ani (1888) „Femeia mării“ (Fruen fra Havet) și iarăș cu doi ani în urmă (1890) „Hedda Gabler“³ (Hedda Gabler.)

După a mea părere, culmea activității sale și-a ajuns-o Ibsen în grandioasa și adâncea sa dramă: „Arhitectul Solness“ (Bygmester Solmess,) sevērșită la 1892.

De atunci a mai scris numai doue piese:

„Copilul Eyolf“⁴ (Lille Eyolf) reprezentată mai întâi în limba germană în 4 ianuarie 1895 și „Ioan Gabriel Borkman“ (John Gabriel Borkmann) pe care bētrānul dramatician l-a sevērșit în decembrie a anului trecut în vērștă de 68 de ani.

Ibsen e viguros și plin de viață și astădi încă așa, că de la el mai putem așteptă în viitor opuri nemuritoare.

Esistă o frasă volantă: „Heine a distrus poesia lirică, Wagner musica și Ibsen drama“, pe care cu predilecție o repetă și ađi în loc de ori-ce critică, protivnicii marelui scriitor norvegian. Vēđēnd nu de mult afișată o disertație despre Ibsen într'o societate cu devisa: „morală creștină“, m'am dus și eu să o ascult. Eram pregătīt deja de la început la o critică aspră, căci e de înțeles, că dacă căutăm morală creștină în loc de artă în opurile lui, Ibsen ne va păre un pitic.

¹ Amândoue aceste piese au apărut în traducere românească în biblioteca cea mică a fraților Șaraga din Iași. Neavēnd traducerile la dispoziție, nu ne putem exprima asupra lor. Titlul „Strigoii“ trebuie înțeles în sensul francezului: *revenants*.

² Tradusă de Virgil Popescu în „Convorbiri Literare“. Rosmersholm s'ar putē redă româneșce poate mai bine prin: „Moșia lui Rosmer“ sau pe scurt „Rosmerești“. Vom rămāne înse pe lângă titlul adoptat deja în literatura noastră.

³ O traducere românească a acestei piese, direct după originalul norvegian, o prelucreează de present autorul acestui studiu și nu peste mult speră să o poată publică în „Familia“.

⁴ Norvegianul „Bygmester“ e mai puțin decăt „arhitect“. Lipsindu-ne un cuvēt potrivit românesc, căci „măestru“ sau „meșter“ ar exprima prea puțin, rămānem pe lângă traducerea aceasta, observānd pentru priceperea piesii, că sub „arhitect“ avem să înțelegem nemțescul „Braumeister“.

⁵ Traducere autorisată de T. Maiorescu în „Convorbiri Literare“ și în broșură separată. „Lille E“, înseamnă „Micul E“, nu „Copilul E“.

Puțin joc de cuvinte, câteva glume presărate pe aici și colo, aplicarea regulelor poeticeii lui Aristotel — și nu e nimic mai ușor decăt a duce dramele lui Ibsen la absurd și a seceră aplausele unui public nepricepēt. Această metodă aplicată chiar și la Faust, a putut să facă din Goethe un poetastru.

August Strindberg în citata introducere la „Domnișoara Julia“, ăice între altele:

„De mult mi s'a părut teatrul un fel de „Biblia pauperum“, o biblie ilustrată pentru aceia, cari nu pot ceti și dramaturgul ca un preot al mirenilor, care colportează ideile timpului în formă populară, atât de populară, încât clasa de mijloc, care de obște umple sălile teatrelor, să poată pricepe fără multă bătaie de cap despre ce se tractează. Teatrul a fost totdeauna o școală populară pentru tinerime, pentru semiculți și pentru femei...“

Ibsen vede mai mult decăt o „biblia pauperum“ în teatru, el nu scrie pentru acea mulțime căreia îi trebuie ilustrațiuni, când vor să citească biblia și dacă totuș ilustrează câte-odată, atunci aceste icoane se deosebesc de celelalte, precum se deosebiau tablourile renesanței de icoanele din „biblia pauperum“. Dar du-l pe badea Ioan în biserica sfântului Petru din Roma și el va află mai „sfinte“ icoanele sfinților cu 4 degete zugrăvite pe pāreții bisericeii din satul seu, decăt cap d'operile unui Rafael sau Rubens. Pune-l pe badea Ioan înaintea unei icoane de Rembrandt și el nu va află deosebire între Christosul aceleuia și între cel din satul seu, el nu va observă lumina ce o eradiază cadavruil Mântuitorului, nu va putē află „idea“ intrupată în colori și de aceea Rembrandt rămāne pentru el un simplu zugrav, un zugrav mai slab încă decăt cel din satul seu.

Când apare câte un geniu, care taie un drum nou în literatură, sūntem obișnuiți să-l vedem hulit, și nu ne mirăm nici când, că unui scriitor ca Flaubert ministeriul de culte îi intentează proces pentru admirabilul seu roman „Madame Bovary“, dar atāta nepricepere cātă a întimpinat Ibsen, rar se găseșce. El a fost numit smintit, cărpaciu și câte alte epitețe au fost aruncate pe cărca lui. S'a đis, că în piesele lui Ibsen nu aflăm ideale, totul la el e un realism murdar și pesimist, eroii sei sūnt bolnavi și nebuni, în loc să ne arāte indiviđi cu aspirațiuni înalte și cu puterea de a le indepliní, el lucrează cu casuri patologice, în loc de acțiune aflăm la el numai vorbă goală, toată tradiția despre clădirea unei drame la el se pierde și câte și mai câte.

Să ne fie permis să urmărim punct de punct ideile conducătoare din piesele sale, ilustrāndu-le cu pilde și printr'o analiză amēnunțită vom cercă să arātam cât de orbi au fost acei critici, cari în abundența comorii cuprinse în opurile marelui norvegian nu au aflat decăt gunoiu.

(Va urmă.)

SEXTIL PUȘCARIU.

Corespondența cu mama

a doamnei Alma de Dunca Schiau măritată Merritt

XXIX

Rîghi 23 septembrie 1896.

Mamuță dragă,

D'aci scriu, de pe muntele Rhigi. Îmi pare că sînt un rege ce s-a redobândit tronul. Me aflu așa de bine aci sus! De ce spun unii călători, că mărimea spectacolului ce au subț ochi, îi apasă, îi zdrobește? Slabe suflete! Eu, ca vulturul, în aceste regiuni, me aflu ca acasă, me simt la locul meu. Și totuș nu sînt copil de munte. E straniu!

Fratele lui George cu familia este aci. La Viena nu vom sta; voi telegrafia ora venirii.

Așa dar duminică vom fi la voi; nu mai pociu așteptă acea duminică. La revedere mamuță și papuți. Copiii vostri ve sărută cât pot.

Alma, George.

XXX

Luzern, 23 septembrie sara.

Mamuță dragă,

Fratele lui George charmant cu mine. Fetița lui încântătoare. Se numește Etel, sîntem cam ca surori, dar îmi spune tante Alma. Mătușă Alma. Auđi, eu deja mătușă.

Etel e frumoasă și veselă, cum îmi place. Mama ei, fată de episcop reformat.

Sămbătă la 9-20 dimineața plecăm d'aci. Duminică vom fi cu voi. Nu voi să mai stau pe drum de loc. Din Viena voi telegrafia ora și gara sosirii. Măne mergem la Engelberg, la 9 dimineața.

Judecă, George să se scoale la 8 ore! Dar este o excursiune cu trăsura 4 ore mers, 4 întors; e un loc în mijlocul munților, ce crede George, pe gustul meu. A înțeles deja, că numai horizontele înlinse și variate îmi plac.

Cartea de igienă am primit la Vevey.

Atâtea curse pedestre am făcut, încât am ruinat haina albastră. A propos. Eri am fost pe Rîghi ca Alpen Kleterer, pe jos. A me sui, mi-a fost ușor; întoarcerea m'a ostenit de tot. De la un timp n'am mai putut. Am stat în „eine Hütte“ și trimis guidul la Luzern după o trăsură. Acolo, impresiunilor mari și ostenelei, a urmat o crisă nervoasă: am început să plîng și să strig pe „mama.“ George desperat, nu știe cum să me potolească. Sara am povestit scena la masă. Toți au ris. Eu nu, încă tot cugetam la mamuță.

Aduc eu cheile, atunci se va face revisiunea coferelelor. Milioane de ori sărut pe iubiții părinți.

Alma.

XXXI

Luzern 24 septembrie 1896.

Mamuță dragă,

Ora sosirii n'o știu; ziua duminică. Pe drum voi află ora și gara și voi telegrafia să ști de ai a ne așteptă cu dejunul sau cu prîndul. Așă-ică vom dejună la 1 oră și prîndi la 7? Este obiceiul lui George. Ce-i place? Tot ce e bun și fin. Obicînit mănîncă filet foarte sîngeros, pentru lunch — nu sara. Pui fripti și prăgiți, nu mult vînat. Știi că nu poate fără pește la masă și fără thee la dejun, thee cu lapte, fără rom. Cred că bucătăria noastră este pe gustul lui. Varză să nu vie la masă, căci fuge. Adio. Curînd iarăș impreună! ah! Mii sărutări de la amîndoi.

Alma.

Telegramă.

Insbruck 27 sept. 1896.

Sosim in fine mîne, una oră la Westbahnhof.

Alma.

XXXII

După plecarea din Peșta.

Viena 12 octombrie 1896. Hotel-Imperial.

Papuți dragă, dulce,

Ce faci? Nu fi prea trist de plecarea noastră; noi sîntem bine. Și mama. Miercuri dimineața plecăm la Paris la 8-30. Aci sînt unchiul lanec, tanta Zina și dna Grigorcea.

Eri am fost la Ronacher; astădi încă nu știu unde mergem. Așă de greu îmi vine să me duc! Sper că nu-mi va fi reu dincolo de mare. George ar vré să vie la Viena iarna viitoare. Vom vedé. Să mîngăi pe mamuță cînd va fi iară la Pesta. Eu voi scrie regulat, în toate zilele.

Să grigești de sănătatea ta, și eu voi face asemenea cu a mea. Mii, milioane de sărutări de la „pițu tatei“

Alma.

XXXIII

Paris 15 octombrie 1896. Hotel Continental.

Mamuță și papuți, dragi, dulci părinți,

Tocmai acum am ajuns, pe un timp splendid. De la gară am venit prin mijlocul orașului. Am vîđut Opera, plaçe Vendome cu admirabila Colonne Vendome; apoi Rue de la Paix cu Worth, Virot, Doucet. Am vîđut multe, dar așă de tristă sînt, că nu-mi vine să me mai uit la ceva. Me doare inima după voi. Aș da tot, tot, să pot fi cu voi. Ah! și nu se poate!

Din ferestrele mele privesc în grădina Tuilleriilor și rue de Rivoli. E frumos, dar totuș mai grandios mi-am inchipuit Parisul. Cred că e prea mare și așă prea sînt împrășciate monumentele și punctele frumoase. Vis-a-vis de mine e „la tour Eiffel“ apoi la Madelaine; în depărtare Notre Dame.

Este numai o oră decînd am ajuns și deja aleargă de pe la magazii să ne roage a cumpără de la ei.

Tare mi-a plăcut satele franceze. Au aerul așă vechiu și situațiuni delicioase.

Am trecut prin Salzbürg, Augsburg, München, Ulm, Strassburg, tot locuri frumoase și interesante.

Orient-Expres e un mare „Schwindel“. Așă de

scump și așa de reu! Niște compartimente pentru lapini (sepurăși), dar nu pentru oameni. Paturile sînt unul peste altul. Întîiu eram eu jos, dar mi se părea tot că cade patul de sus și me strivește; apoi m'am suiu eu sus, dar și mai reu eră. Scuturați am fost de abia a remas în noi sufletul. Murdărie încă pretutindena. Mîncarea a fost lucrul cel mai bun. În fine totuș am ajuns la Paris; eu la Paris! La gară sînt niște omnibuse mici, ca la noi fiacrele; au platformă sus, pentru cofere. Comunicațiunea e așa de mare, încât în tot momentul credeam că ne incurcăm de alte trăsuri; mai cu seamă în rue de la Paix.

Mamuți, eu d'aș fi bărbat, nu mi-aș aduce nevasta la Paris: prea mari sînt tentațiunile. Bijuteriile de la Bourget își răpesc simțurile. Nu e mirare, cu luxul ce ved, că fiecare mică burghesă are mai mult „chic“ ca aiurea damele cele mai mari.

În moment îmi sosește o telegramă de la mama lui George. „Thanks my own, dear dangter for your sweet picture. Your Mother“. (Mulțumesc scumpă, unica mea fiică, pentru dulcele portret. Mama dtale.) Nu poți crede cum me bucură. E mare lucru să cabluiească așa ceva. Lui George încă i-a scris că-mi trimite toată dragostea ei, din care să-și ia el o parte dacă cred eu că merită. Mai adaoge că me are din toată inima drag. Se vede că i-a plăcut fisionomia mea. Ne asteaptă cu impaciță. Să fiți deci liniștiți; merge bine tot.

Mama să nu se necăjască, nici ostenească și pa-puti să fie mulțumit și bine. Când ne vom vedé la aprilie, să fim cu toții voioși.

Multe sărutări de la „mișuca“ voastră, așa de multe că nu sînt pe lume destule foi de hîrtie pentru a le scrie pe toate.

A revedere, dragii, iubiții mei părinți.

Alma.

Dr. Ioan Bozoceanu.

1846—1897.

În toamna anului 1869, sciitorul acestor rënduri s'a întors de la București dimpreună cu trei tineri, cari obținuseră acolo câte un stipendiu pentru străinătate de la Societatea Transilvania. Acestia erau Mihai Străjanu, Ioan Lăpădat și I. C. Drăgescu; de la Brașov ni s'a asociat încă unul, Ioan Bozoceanu, și dimpreună făcurăm călătoria până la Timișoara.

Pe vremea aceea, în Transilvania nu eră cale ferată, deci toată calea aceasta o făcurăm cu poșta. Să călătorești din București și până la Timișoara cu poșta, n'a fost tocmăi plăcut, ba foarte obositor. Dar timpul, cu toate aceste, ne trecu repede, căci veselie nu ne părăsi nici un moment, încât Străjanu, cel mai serios între noi, încă suridea câte odată.

Din aceasta tineră societate, doi ênși nu mai există. Ambii s'au întors în țară și au devenit profesori la școalele medii din Brașov; dar cel dintîiu, Lăpădatu, care și în literatură își făcuse nume, a murit nu peste mult, — iar al doile, Bozoceanu, s'a stîns din viață în anul curent.

Am adus prinosul stimei noastre celui dintîiu, care cât a stat în străinătate, a fost unul din cei mai sirguincioși colaboratori ai noștri; venim să dedicăm câteva rënduri și memoriei celui de al doile, care atât ea profesor și om de știință, cât și ca membru al so-

cietății românești din Brașov, a lăsat un gol după sine.

Ioan Bozoceanu s'a născut la 1 aprilie 1846 în Vâlcele (Elôpatak) în Transilvania, din părinți agronomi. A început să studieze, și anume școala primară și prima classă gimnasială, în Sângeorgiu, continuându-le în gimnasiul gr. or. românesc din Brașov, fiind totdeauna unul din cei dintîi. Terminând cursul gimnasial, ca stipendiat al societății „Transilvania“ din București, s'a dus la Paris și la Brusela, unde s'a specializat în științele matematice și a luat doctoratul în filosofie.

Conform obligamentului față de societatea Transilvania, întors în țară, luă o catedră la gimnasiul gr. or. românesc din Brașov; mai apoi trecu la școala reală și comercială de acolo, ca profesor de matematică și limba franceză, unde a funcționat până la moarte.

Caracter independent, rezoluț, care se indică și prin portretul ce publicăm, a luat parte, până când a fost sănătos, în toate mișcările noastre naționale, culturale și bisericăști.

A murit la 16 ianuarie an. c. în Vâlcele.

Oglinda trădătoare. O scenă picantă, care înse e reală, căci e din viață. Dna cetiă cu multă plăcere un roman în budoirul seu. De odată, privi în oglinda dinaintea sa și încremenî. Cartea-i cădu din mână, se scolă repede, căci ceea ce vedu, o revollă cu totul. Oglinda trădătoare îi arată, cum bărbatul ei sărută în antișambra pe cameriera. Ce va fi urmat apoi, nu ne spune ilustrația, dar e de prisos, căci se poate ști.

Porturi populare din Dalmația. Sudoslavii mai ales în timpul din urmă au atras asupra lor atențiunea. Mișcările lor politice, stăruințele lor de unificare, dau mult de gînd diplomaților.

Sudoslavii sînt un popor belicos, care iubește libertatea și e gata să-și verse sîngele pentru ea.

Iubitori de lupte, bărbații nu se prea ocupă de industrie; dar femeile, întocmai ca românele noastre, lucrează mult și au desvoltat o adevărată și prea considerabilă industrie casnică. Ele pregătesc toate îmbrăcămintele familiei. Dar cu lucruri mai grele nici ele nu se prea ocupă.

Portul lor, mai ales al femeilor, e frumos și pitoresc. Acest port e foarte conservativ. Tot cel vechiu. Numai înzestrarea variază. Dar în aceste sînt cu adevărat măestre.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Știri literare și sciintifice. *Di Th. Burada* a făcut anul acesta călătoria de explorațiune în sudul Crainei, unde în satele Boianca și Hrast a găsit români ortodocsi, cari vorbesc dialectul slav din localitate; din Craina a trecut în Dalmația, unde înse n'a mai găsit decât numai nume românești. — *Di dr. G. Marinescu*, medicul primar al spitalului Pantilimon și profesor la facultatea de medicină din București, a obținut mare succes la congresul medical din Moscova, ținînd o conferență asupra unui subiect luat din patologia celei nervoase. — *Di G. Russe-Admirescu* a scos la lumină în București un volum de versuri, „Vise rose“, cu o prefață de Alex. Macêdonschi.

Representație teatrală în Șomcută-mare. Juni-mea română din Chior a arangiat la 12 august n. o reprezentație teatrală în Șomcuta-mare, jucând piesa

„Mireasă pentru mireasă“ comedie în 3 acte de Iosif Vulcan Cam târziu primim o corespondență mai lungă, din care, fiind acum alte la ordinea zilei, scoatem următoarele: „Reprezentatia a reușit bine și publicul a petrecut în veselie vr'o două ore. Dintre diletanți în locul prim amintim pe dșoara Livia Nilvan (Veronica,) care cu jocul seu natural a surprins pe toți și a fost distinsă cu trei buchete. Asemenea succes a avut și dșoara Valeria Buda (Virginia.) Nu mai puțin a fost aplaudată și dșoara Roza Pocol (Cleopatra,) precum și dșoara Gizela Bucșa (Rucsanda,) dimpreună cu dșoara Regina Cherebeș, primind toate buchete. Dintre tineri s'au distins dnii I. Anca (Sempronescu,) Victor Nilvan, (Goron,) Avram a produs mult haz în rolul lui Stan, drd Reofil Dragoș (Justinian,) Vasváry, Vasile Butean Hetco, Augustin Chiș. Tinerimea aduce mulțumiri dnei Clara Nilvan, pentru interesul și spriginul ce a dat acestei întreprinderi de mare însemnătate în părțile noastre. Asemenea recunoștință datorim și dlui avocat Vasile Dragoș, permanentul președinte al tuturor petrecerilor ce se fac la noi. După teatru a urmat un bal strălucit. Dintre damele prezente, mi-am însemnat următoarele nume: Doamnele: Eugenia Bob-Hangea n. Chiș (Buciumi,) Reghina Buda n. Pop, Maria Bucșa n. Felényi (Colțirea,) Victoria Chereșteș n. Bogdan (Deș,) Maria Dragoș n. Pogăceș (Hîdeaga,) Ana Leményi (Gherla,) Maria Marcu n. Butean, Leona Medan n. Pop, Ana Mica n. Katona (Someș-Odorheiu,) Clara Nilvan n. Marcu, Veturia Dragomir n. Buzila (Lupoae,) Elena Pop n. Draia (Ileanda-mare,) Letiția Olsawsky n. Medan, N. Pocol n. Paul (Lozua-mare,) Iulia Marchiș n. Vultur (Sérbi,) Gizela Takács n. Tömlő, ved. Clara Moldovan n. Roman (Colțirea) etc. Dșoarele: Maria Chereșteș, Livia Nilvan, Elena Mica, Ana Leményi, Valeria Buda, Roza Pocol, Valeria și Cornelia Marchiș, Ana Vaida, Gizela Bucșa, Teresia Roman, Ana Șovre, Reghina Cherebeș etc.

C E N O U ?

Hymen. *Di Petru Clecan,* comerciant în Merga, s'a logodit cu dșoara Ecaterina Dragota în Hașeg.

Adunarea generală a Asociațiunii la Mediaș s'a ținut la 27 și 28 august. În discursul de deschidere, președintele I. M. Moldovan a ținut: „Asociațiunea va deveni aceea, ce trebuie să fie după intențiunea fundatorilor sei și după dorința noastră a tuturor: un adevărat centru pentru dezvoltarea și cultivarea poporului român așezat în creerii ostici ai Carpaților Ungariei și pe coastele apusene ale lor, și aceasta nu numai întru cele ce se țin strîns de limba și de literatura lui“. Și a încheiat „Asociațiunea nu a fost, ci va fi“. Apoi s'au ales comisiunile obișnuite; s'au prezentat statutele nou aprobate de guvern; dl I. Axente Sever a citit lucrarea sa „Despre fărină și mori“; iar dl I. Pop Reteganul a dat lectură la o parte din lucrarea sa despre „Pintea Viteazul“. În sfîrșit s'a citit câteva depeșe de felicitare, Apoi a urmat banchetul și sara concertul muzicii din Mediaș. A doua zi în ședința a doua și a treia: S'a luat act de fundațiunea Beloescu, profesor în Bărlad, originar din Săcele lângă Brașov, de 20.000 lei. ale cărei venituri să se întrebui-

țeze spre scopurile Asociațiunii. S'au încasat ca taxe de la membri noi și vechi 411 fl. 50 cr.; dl Teodor Pop, avocat în Baia-de-Criș, a trimis ca taxă de membru fondator 200 fl. Proiectul Casei Naționale s'a primit cu 45 voturi contra 34, înse cu adausul, ca spre scopul acesta să nu se întrebuițeze fondurile Asociațiunii. În comitet s'au ales dl Coriolan Bredicean din Lugos, (în locul repositului I. Hannia) și dl dr. Ciuta, avocat în Bistrița, în locul dlui dr. Amos Frâncu, care renunțase, suplent dl dr. Ilie Beu, medic în Sibiu, în locul dlui G. B. Duica, care a dimisionat. Adunarea generală din anul viitor se va ține la Beiuș.

Dr. Weigand escortat între balonete. Cetim în „Tribuna“, că dl dr. Weigand, urmându-și călătoriile de studii, la Stă Mărie s'a dus la Mănăstirea-Slrimbei. Acolo protopretorul Válya Ferencz i-a ordonat să meargă la dînsul și fiind că nu s'a dus, l-a dus până la prețură cu gendarmi; acolo neputînd să-și prezinte momentan actele de legitimație, a fost deținut. Apoi la ordinul protopretorului gendarmii au escortat între balonete pe ilustrul profesor cinci kilometri pe jos până la prețura din Ciachî-Gărbău. Între aceste, avocatul dr. Simeon Tămas din Hida a telegrafiat ministrului de interne, care a dispus apoi eliberarea. În Turcia dl Weigand a primit din partea statului și asistență militară, ca să-l ajulore în cercetările sale; la noi — e escortat între balonete.

Fundațiunea Gozdsu. Reprezența fundațiunii Gozdsu a ținut în săptămîna trecută la Sibiu ședință. După cum aflăm din „Telegraful Român“: s'au susținut ajutoarele pentru 15 rigorosanți 3413 fl. 17 cr.; s'au votat ajutoare noue pentru 8 rigorosanți 2936 fl. 80 cr.; pentru 67 stipendii vechi 19.435 fl.; 28 stipendii noue 4920 fl. Total pentru 118 stipendiști 30.704 fl. 97 cr. De multe ori țeica Gozdsu, că după moarte va învia. Vorba lui s'a împlinit. A înviat și va trăi vecinic!

Din lumea mare. *Alianța ruso-franceză,* despre care s'a scris atât de mult, în sfîrșit a devenit fapt, cu ocaziunea vizitei președintelui republicii franceze la țarul. A fost proclamată atât de președintele Faure, cât și de țarul Nicolae II, prin toaste. Actul s'a redactat în toată regula și s'a iscălit de ambii. Țarul a sărutat pe Faure și i-a dăruit drept suvenire, condeiul cu care a semnat acest act. Francezii jubilează și la rentoarcerea președintelui îi fac o primire foarte strălucită. — *Din Constantinopol* se scrie, că în chioscul Yldiz se fac mari pregătiri pentru primirea regelui Carol, care în curînd are să facă o vizită sultanului.

Căldarul săptămînei.

Dumineca a 12-după Rosalii. Ev. dela Mateiu, c 16. gl. 3 a inv. I.			
Ziua sept.	Calendarul vechiu	Căld. nou	Sorele
Duminecă	24 Mart. Eutihie	5 Natanail	5 3/6 23
Luni	25 Apost. Vartolomeu	6 Magnus	5 5/6 20
Marti	26 Mart. Adrian și Natalia	7 Regina	5 7/6 18
Mercuri	27 Cuv. Pimeu	8 (?) Nasc. M.	5 8/6 16
Joi	28 Cuv. Moise Arap	9 Bruno	5 10/6 13
Vineri	29 (?) Tăierea c. st. Ioan	10 Pulcheria	5 12/6 11
Sămbătă	30 SS. p. Al. Ion și Pav.	11 Atanasiu	5 13/6 14

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

Cu TIPARUL LUI IOSIF LÂNGĂ IN ORADEA-MARE.